

Majol'ke iz Šiške

Marsikdo, ki živi v naši občini že vrsto let, ne ve, da Pod hribom 76, na koncu Šišenske ceste, obratuje že 45 let tovarna fine keramike Dekor, na katero opozarja že od daleč visok dimnik.

Dekor je bil ustanovljen leta 1932 kot delniška družba, pri kateri je bil soustanovitelj tudi znani ljubljanski arhitekt Jože Karlovšek. Še danes lahko prebiramo njegove knjige s področja keramike in lončarstva in njegova prisotnost in angažiranost v prvih razvojnih letih je bila več kot potrebna in dobrodošla.

Direktor Vido Javornik

Zanimivo je dejstvo, da so se za takratni razvoj slovenske keramike pri Dekorju zavzemali tudi znani slovenski kiparji Karel Putrih, Tone in Mara Kralj, France Gorše, Tine Kos, Zdenko Kalin, znana oblikovalka in slikarka Dana Pajnič in drugi, tako da ni čudno, če je v tej začetni proizvodnji s 300 artikli prevladovala figuralika.

V letu ustanovitve je Dekor razstavljal na ljubljanskem jesenskem velesejmu v Tivoliju in požel izreden uspeh. To je zabeležil tudi takratni »Slovenski narod«, ki je pod naslovom »Velesejem — dokaz našega napredka« — Poleg drugih zanimivosti so razstavljeni letos tudi krasni domači keramični izdelki med ostalim zapisal:

»Kdor ne obišče velesejma z zavezanimi očmi, lahko vidi na vsakem koraku, da so velesejmske razstave slika našega stopnjujočega se napredka ... Naš obrtnik in trgovec, pa tudi industrijec so veseli, če so njihovi izdelki solidni. Naš producent čuti zadoščenje, če njegovo blago ustreza trgu in če kakovost blaga prekaša tuje izdelke, ne le, da bi zgolj slepo stremel za dobičkom ... Prav posebno pozornost pa je treba posvetiti v paviljonu F keramičnim izdelkom družbe Dekor. To je posebno lepo blago ...

Keramični izdelki pri nas še niso »udomačeni«; tuje blago je izredno drago ter tipično luksuzno, nepristopno širšemu sloju. Zato pa

tudi redki vedo, kako so keramični izdelki lepi, da je moderna stanovanjska kultura našla v njih dragoceno izpopolnilo ... Težko si je zamisliti moderno stanovanje brez vaze ali drugih izdelkov, kakršne vidiš pri »Dekorju«; prefinjena eleganca je v vseh teh izdelkih ... Arhitekti in kiparji so oblikovalci teh oblik ...

Kot rečeno — doslej nismo poznali takšnih domačih keramičnih izdelkov, ker ni bilo med proizvajalci tistega idealizma, da bi se lotili tveganega, v začetku nerentabilnega posla.

Članek navaja tudi samo tehniko izdelave, da bi na koncu članek zaključil s stavki:

»Treba je ogromno dela, preden pride izdelek na trg. Izdelovanje ni zgolj mehanična produkcija, izdelki, čeprav prihajajo iz tovarne, so umetniški ter imajo stalno umetniško vrednost.«

Toliko o uspehih Dekorja pred vojno.

Po vojni so nastale velike težave z glazuro, tako da so si jo morali sami pripravljati v primitivnih razmerah, prav tako tudi osnovni material — glino, ki so jo dobivali najprej iz Radomelj, sedaj pa jo že 28 let dobivajo iz Kočevja. Vsa ta leta se držijo istega recepta, ki je najbolj kakovosten.

O teh povojnih časih smo se pogovarjali z direktorjem Vidom Javornikom, ki je zaposlen pri Dekorju kot keramik od osvoboditve do danes. Predani vodja tega malega, 16-članskega kolektiva, ki se z entuziazmom in strokovnostjo (kakor zatrjuje, je on v prvi vrsti keramik, čeprav je direktor že 9 let) bori za ohranitev prave slovenske keramike, ki kljubuje vsem modernizmom današnjega časa.

Ves navdušen je pravil o nedavni razstavi evropske keramike v Vicenzi, na kateri Dekorjevi izdelki ne bi delali sramote. Njegovo navdušenje je bilo še večje, ko je pravil o italijanskih pečeh za keramiko. Namreč — oni še danes uporabljajo dve stari klasični peči na posredno kurjenje z drvmi pri temperaturi 980° C, za katere porabijo 800 kubičnih metrov drv na leto. Poraba glazur je letno kar 4 tone, od katerih morajo četrtino uvažati z Dunaja in Kölna. Še sreča, da je pred leti začela obratovati domača tovarna keramičnih glazur »Gorica« v Zagrebu, ki izdeluje nekaj zelo dobrih kvalitet in barv, toda premalo za potrebe vse bolj zahtevnega tržišča. Kočevske gline pa porabijo letno 100 ton.

In ko nas tovariš Javornik vodi po premajhnih in temnih delavniških prostorih, kjer se meša čudoviti duh lesa z vonjem gline, kjer se vrtili 8 lončarskih koles na nožni pogon pridnih oblikovalcev in ročnih slikarjev, čutiš v njem ponos, ko nazadnje pokaže polno skladišče gotovih izdelkov — trud tega malega kolektiva. V tem skladišču ni več tistega povojnega ključa, ki je tako lahko našel pot v naše domove.

Odkar je direktor, izbira stare in nove moderne oblike keramike in če se bodo izpolnile njegove želje in bodo dobili električne peči in kolovrate, bo ostala kljub temu roka keramičarja tista, ki bo dala končni pečat slehernemu izdelku. So kooperanti tovarne Lek, za katero so izdelali 67 % lanskoletne proizvodnje.

Ali bo Lek ali nekdo drug tisti, ki jih bo vzel pod svojo streho, da ne bodo še naprej živetarili iz rok v usta, bomo kmalu videli. Prepričani pa smo, da je ohranitev slovenske keramike — ne samo pri nas v Šiški — nujna in potrebna.

Mario L. Vilhar

Podpisi k slikam: »Dekor« v letu ustanovitve • Ročno oblikovanje in slikanje • Klasično kurjenje z drvmi pred 45 leti in danes • Končni izdelki na policah

Foto: France Kmetič

